

of inclusive education, with a focus on their ability to adapt and modernize teaching materials to meet the needs of students with special educational needs (SEN). The necessity of updating methodological and practical training as an integral part of teacher education in higher education institutions is substantiated. This modernization involves expanding the content of mathematics teaching methods to include strategies for adapting and modifying mathematical materials in line with the individual characteristics of students (e.g., those with hearing impairments, intellectual disabilities, etc.); strengthening practical training by integrating pedagogical situation modeling and case-based learning into courses; developing practical skills in the use of digital platforms and resources for effective mathematics instruction of students with SEN; and organizing teaching practice in inclusive classrooms. Based on the analysis of psychological, pedagogical, and methodological sources, the article identifies the main directions for improving methodological and practical training of future mathematics teachers, highlighting the development of their operational and reflective components of inclusive competence.

Key words: *inclusive competence, future mathematics teachers, practical and methodological training, activity-operational component, reflective component, readiness for inclusive mathematics education.*

УДК 377.04

Оксана Філоненко

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

ORCID ID 0000-0003-4453-9887

DOI 10.24139/2312-5993/2025.04/089-097

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПРАВОЗНАВЦІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

У статті здійснено аналіз ролі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у підготовці майбутніх правознавців в умовах змішаного навчання та обґрунтовано доцільність їх впровадження в освітній процес для підготовки конкурентоздатних фахівців юридичної сфери.

Встановлено, що формат змішаного навчання уможливорює створення оптимальних умов (дидактичних, організаційно-методичних, психолого-педагогічних) для удосконалення інформаційно-ресурсного забезпечення закладів освіти для оволодіння студентами змістом освітньо-професійних програм, стимулює викладачів до розширення спектру засобів навчання за рахунок цифрових, проектування авторських педагогічних технологій, котрі можна успішно застосовувати в освітньому процесі та досягати визначених програмами результатів навчання.

Виявлено, що ІКТ у змішаному навчанні створюють широкі можливості для якісної підготовки майбутніх правознавців. Вони сприяють поєднанню академічних знань із практичними навичками, що є ключовою умовою ефективної юридичної освіти. Застосування ІКТ дозволяє студентам не лише краще засвоювати матеріал, а й розвивати професійні компетентності, необхідні для роботи у сучасному правовому середовищі. Змішане навчання у поєднанні з ІКТ забезпечує підготовку конкурентоздатних фахівців-правознавців, здатних діяти в умовах складних суспільних і правових викликів.

Ключові слова: *інформаційно-комунікаційні технології, професійна підготовка, майбутні правознавці, змішане навчання.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку освітньої траєкторії майбутній фахівець повинен вміти оптимально використовувати освітні професійні знання та можливості. У цьому контексті вагомим значення набуває професійна підготовка майбутніх правознавців, зміст якої має наповнюватися новим інноваційним підходом, на противагу усталеній та негнучкій традиційній підготовці.

Саме тому проблема підготовки фахівців, зокрема, майбутніх правознавців, в умовах сучасного змішаного формату освітнього процесу об'єктивно набуває все більшої актуальності завдяки виникненню «нової парадигми змішаного навчання», в основу якої покладено забезпечення неперервного формування й розвитку визначених освітньо-професійними програмами компетентностей учасників освітнього процесу засобами цифрових технологій у поєднанні з педагогічними інноваціями. Динамічний характер сьогоденних воєнних і соціально-економічних реалій висуває нові вимоги до організації змішаного навчання, особистості викладача й основоположних засад його педагогічної діяльності, а також і до особистості здобувача освіти, який навчається нині у змішаному форматі (Сокіл, 2025).

Юридична освіта потребує впровадження нових підходів до організації освітнього процесу, що поєднують традиційні та інноваційні форми навчання. В умовах змішаного навчання особливого значення набуває використання інноваційних технологій, які сприяють розвитку у студентів умінь критично мислити, аналізувати правові явища та ефективно застосовувати знання у професійній діяльності.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема професійної підготовки майбутніх правознавців, зокрема, в умовах дистанційного та змішаного навчання висвітлювалася у роботах таких вітчизняних дослідників, як В. Зубенко, Л. Насіленко, В. Рижиков, С. Романюк, В. Свідовська, О. Семенов, А. Смолук, Л. Столярчук, С. Циганій, Р. Ширшикова, Г. Яворська, П. Янченко та ін.

Аналіз сучасної науково-педагогічної літератури свідчить про зростаючу зацікавленість у впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій у вищій освіті як ефективного інструменту формування професійних компетентностей здобувачів вищої освіти. Наявні наукові дослідження демонструють, що інформаційно-комунікаційні технології дедалі ширше впроваджується у підготовку майбутніх правознавців у ЗВО. Це засвідчує актуальність подальших

досліджень у напрямі удосконалення змісту та форм підготовки конкурентноздатних фахівців юридичної сфери.

Мета статті полягає у проведенні аналізу ролі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у підготовці майбутніх правознавців в умовах змішаного навчання та обґрунтуванні доцільності їхнього впровадження в освітній процес для підготовки конкурентноздатних фахівців у юридичній сфері.

Методи дослідження. Для вирішення поставленої мети було використано такі методи дослідження: теоретичні: аналіз педагогічної літератури, нормативних документів, матеріали періодичних видань із теми дослідження; структурно-логічний аналіз та систематизація; зіставлення різних поглядів на проблему; узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Новітні технології суттєво впливають на всі аспекти й напрями діяльності закладів освіти. Засоби візуалізації, віртуальна реальність, хмарні обчислення, штучний інтелект, інтернет речей та інтернет людей, багато інших реалій докорінно змінюють структуру освіти, а також психолого-педагогічні вимоги до середовища професійної підготовки. Динамічно розвиваються соціальні мережі та сервіси, зростає віртуальне спілкування, цифрові технології створюють нові умови й чинники для всебічної соціалізації та мобільності користувачів. Реалізація можливостей взаємодії з освітньою метою, зокрема дистанційного навчання, дає змогу успішно застосувати потенціал ІКТ під час віддаленого навчання. Усе це спонукає розглядати потенціал ІКТ не лише для інтенсифікації освітнього процесу, а для вдосконалення різних функцій і структур закладу освіти для обміну даними й ресурсної підтримки загальної та професійної підготовки фахівців (Коваль, 2019).

Сутність ІКТ полягає в забезпеченні доступу до інформації, візуалізації та інтерактивної взаємодії, що дозволяє створювати середовище для практичного засвоєння знань і навичок. Використання ІКТ дозволяє адаптувати освітній процес під індивідуальні потреби здобувачів, робити навчання гнучким та інноваційним.

Серед ІКТ освітнього призначення зазвичай виокремлюють такі види: інформаційно-когнітивні (орієнтовані на самостійне засвоєння понять); навчально-контрольовальні та тренувальні (для закріплення знань, умінь і навичок і відпрацювання засвоєних практичних навичок); демонстраційно-моделювальні й імітаційні (для віртуального моделювання та імітування різноманітних процесів, явищ, ситуацій);

ігрові (у яких гра використовується як форма й метод досягнення освітніх цілей); проблемного навчання (передбачають реалізацію навчально-пізнавальних завдань і непряме управління освітнім процесом); довідково-інформаційні (бази знань, електронні словники, енциклопедії, інформаційно-пошукові засоби тощо) (Литвин, Руденко, Козяр, 2021).

Формат змішаного навчання уможливорює створення оптимальних умов (дидактичних, організаційно-методичних, психолого-педагогічних) для удосконалення інформаційно-ресурсного забезпечення закладів освіти для оволодіння студентами змістом освітньо-професійних програм, стимулює викладачів до розширення спектру засобів навчання за рахунок цифрових, проектування авторських педагогічних технологій, котрі можна успішно застосовувати в освітньому процесі та досягати визначених програмами результатів навчання.

Змішане навчання учені розуміють як організацію системи занять, які передбачають очні зустрічі в аудиторії закладу освіти та різноманітні й прийнятні для тієї чи іншої студентської спільноти форми дистанційного навчання. А. Сокіл тлумачить поняття «змішане навчання» «як спеціально організований процес, котрий базується на комплексному поєднанні дистанційного навчання (Distance Learning), навчання в аудиторії (Face-to-face Learning), онлайн-навчання за допомогою Інтернет-сервісів (Online Learning) та самостійного навчання (selfstudy learning) як таких складників, що підлягають розвитку в ході провадження освітнього процесу з урахуванням сучасних реалій та тенденцій у сфері цифрових технологій» (Сокіл, 2025).

Дослідники О. Коневщинська, В. Олійник зупиняються на трактуванні цього поняття як формату, котрий базується на використанні ІКТ, різних хмарних сервісів, освітніх платформ, зокрема, дистанційних, котрі будуть доступні для усіх учасників освітнього процесу у закладах освіти різних рівнів (Коневщинська, 2014, Олійник, 2003).

Створення ефективного змішаного освітнього середовища означає прийняття відповідного вибору та подолання викликів, пов'язаних із використанням ІКТ. Серед таких викликів є:

- 1) Доступ до технологій. Насамперед слід з'ясувати чи всі здобувачі мають належний доступ цифрових технологій. Відповідно до цього вибирається стратегія навчання, цифрові та педагогічні технології таким чином, щоб усі могли брати участь у навчанні.

2) Дизайн цифрових засобів навчання. Створення відповідних онлайн-занять передбачає розробку курсів з використанням ІКТ.

3) Безпека та академічна доброчесність. Потрібно підвищити обізнаність студентів і викладачів про кіберзловмисність та академічну доброчесність. Слід уникнути неетичних практик навчання, академічної нечесності тощо.

4) Розвиток навичок, підтримка та навчання. Як студенти, так і викладачі повинні володіти технологічною грамотністю і компетентністю у застосуванні цифрових технологій.

5) Мотивація. Студентам потрібна відповідна мотивація, під час застосування широкого спектру часто змінних методів навчання, значна частина з яких потребує спеціальних навичок.

6) Моделювання змішаного навчання. Потрібно особливу увагу приділити обранню моделі змішаного навчання (Cleveland-Innes, Ostashevski, Mishra, Gauvreau, Richardson, 2017).

Сучасна система вищої освіти перебуває у стані активної трансформації, що зумовлено стрімким розвитком ІКТ та їх широким упровадженням у всі сфери суспільного життя. Особливо відчутним цей процес є в юридичній освіті, адже майбутні правознавці повинні не лише опанувати теоретичні засади права, а й уміти працювати з великими масивами інформації, користуватися електронними правовими базами даних, застосовувати цифрові інструменти для правового аналізу та комунікації.

Умови змішаного навчання, що поєднує традиційні аудиторні заняття з дистанційними технологіями, створюють нові можливості та виклики для підготовки юристів. Відповідно, роль ІКТ у цьому процесі постає ключовою, адже вони забезпечують якісно новий рівень організації освітнього середовища.

ІКТ виступають інструментом, який дозволяє розширити доступ студентів до навчальних матеріалів, активізувати самостійну та науково-дослідницьку діяльність, підвищити ефективність комунікації між викладачем і здобувачем освіти.

У юридичній сфері актуальними є такі напрями використання ІКТ:
- електронні правові бази даних (наприклад, «ЛІГА:ЗАКОН» та ін.), які дозволяють працювати з нормативно-правовими актами;

- системи електронного документообігу, що моделюють реальну практику правозастосування;

- онлайн-бібліотеки та наукові ресурси, які відкривають доступ до монографій, статей, судової практики тощо;

- сервіси комунікації (Zoom, Microsoft Teams, Google Meet та ін.), що забезпечують проведення дистанційних лекційних і практичних занять;

- навчальні платформи (Moodle, Google Classroom), які дозволяють організувати змішане навчання, здійснювати контроль знань.

Таким чином, ІКТ стають не лише допоміжним засобом, а й важливим елементом професійної підготовки майбутніх правознавців, формуючи їхню інформаційну та цифрову компетентність.

Змішане навчання поєднує переваги традиційних методів викладання з гнучкістю дистанційних технологій. Для підготовки правознавців це означає:

1. Гнучкість у часі та просторі. Студенти можуть самостійно опрацьовувати матеріал у зручний час, використовуючи електронні ресурси, а в аудиторії – обговорювати проблемні питання та вирішувати практичні кейси.

2. Персоналізація освітнього процесу. Викладач має можливість надавати індивідуальні завдання, організовувати дискусії онлайн, використовувати інтерактивні технології.

3. Розвиток практичних навичок. Моделювання судових процесів у віртуальному середовищі, аналіз справ за допомогою електронних баз створюють умови, наближені до реальної юридичної практики.

4. Формування цифрової грамотності. Майбутні правознавці набувають умінь працювати з електронними документами, здійснювати пошук і верифікацію правової інформації, що є обов'язковою складовою сучасної юридичної діяльності.

Попри очевидні переваги, застосування ІКТ у змішаному навчанні має низку труднощів:

- рівень технічного забезпечення студентів і викладачів не завжди є достатнім;

- цифрова нерівність, що може обмежувати доступ до якісної освіти;

- необхідність підготовки викладачів, які мають володіти не лише правовими знаннями, а й сучасними цифровими інструментами;

- ризик формального використання ІКТ, коли технології застосовуються без належної інтеграції в методику викладання.

Вирішення цих проблем вимагає системної державної та інституційної підтримки, інвестицій у цифрову інфраструктуру, підвищення кваліфікації викладачів і розвитку академічної культури використання ІКТ.

Подальше вдосконалення юридичної освіти в умовах цифровізації передбачає: інтеграцію електронного судочинства та віртуальних правових тренажерів в освітній процес; використання штучного інтелекту для аналізу судових рішень і прогнозування правових наслідків; розширення практики онлайн-стажувань у юридичних компаніях і державних установах; створення цифрових платформ академічної мобільності, які забезпечать студентам доступ до курсів різних університетів світу.

Висновки. Формування цифрової культури майбутніх правознавців стає одним із ключових завдань сучасної юридичної освіти, адже без належної ІКТ-компетентності неможливо уявити ефективну правозастосовну діяльність у XXI столітті.

ІКТ відіграють провідну роль у підготовці майбутніх правознавців, особливо в умовах змішаного навчання. Вони сприяють підвищенню ефективності освітнього процесу, забезпечують доступ до актуальної правової інформації, формують практичні навички роботи з електронними ресурсами та документами. Застосування ІКТ дозволяє студентам не лише краще засвоювати матеріал, а й розвивати професійні компетентності, необхідні для роботи у сучасному правовому середовищі. Змішане навчання у поєднанні з ІКТ забезпечує підготовку конкурентоздатних фахівців-правознавців, здатних діяти в умовах складних суспільних і правових викликів. Успішність упровадження ІКТ залежить від комплексного підходу, що включає технічне забезпечення, підготовку викладачів, методичну підтримку та готовність студентів до активного використання цифрових інструментів.

Перспективи подальшої наукової розробки означеної проблеми вбачаються в обґрунтуванні педагогічних умов професійної підготовки майбутніх правознавців в умовах змішаного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

- Гринь, Є. (2018). Структура управлінської компетентності директора школи мистецтв у контексті реформи мистецької освіти. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 7, 211-220. (Gryn, E. (2018). The structure of the managerial competence of the director of an art school in the context of the reform of art education. *Teacher professionalism: theoretical and methodological aspects*, 7, 211-220.).

- Коваль, М. (2019). *Система професійної підготовки майбутніх працівників ДСНС України в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти* : монографія, Львів : ПАІС. (Koval, M. (2019). *System of professional training of future employees of the State Emergency Service of Ukraine in the information and educational environment of a higher education institution*: monograph, Lviv: PAIS.).
- Конеvщинська, О. Е. (2014). Сучасні засоби Інтернет доступу та освітні платформи в е-навчанні. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 44, 33–41. (Konevshchynska, O. E. (2014). Modern means of Internet access and educational platforms in e-learning. *Information technologies and learning tools*, 44, 6, 33–41.).
- Литвин, А., Руденко, Л., Козяр, М. (2021). Інтегрування інформаційно-комунікаційних та освітніх технологій у вищій школі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. Київ ; Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 60, 263–271. (Lytvyn, A., Rudenko, L., Kozyar, M. (2021). Integration of information and communication and educational technologies in higher education. *Modern information technologies and innovative teaching methods in training specialists: methodology, theory, experience, problems*: collection of scientific papers, Kyiv; Vinnytsia: LLC «Druk Plus», 60, 263–271.).
- Олійник, В. В. (2003). *Організаційно-педагогічні основи дистанційної освіти і навчання* : монографія. К. : Міленіум, 390–393. (Oliynyk, V. V. (2003). *Organizational and pedagogical foundations of distance education and training*: monograph, Kyiv: Millennium, 390–393.).
- Сокіл, А. А. (2025). *Дидактичні умови змішаного навчання майбутніх юристів у закладах фахової передвищої освіти*: дис. ... докт. філос. зі спец. 011 Освітні, педагогічні науки. Полтава. 193. (Sokil, A. A. (2025). *Didactic conditions of blended learning of future lawyers in institutions of professional pre-higher education*: dissertation ... doctor of philosophy in speciality 011 Educational and pedagogical sciences, Poltava, 193).
- Cleveland-Innes, M., Ostashewski, N., Mishra, S., Gauvreau, S., Richardson, G. (2017, October). TEL MOOC participant response to the community of inquiry theoretical framework. Presentation for the *Teaching in a Digital Age – Rethinking Teaching & Learning* conference, International Council for Open and Distance Education, Toronto, ON.

SUMMARY

Filonenko Oksana. The role of information and communication technologies in the training of future lawyers in blended learning.

Legal education requires the introduction of new approaches to the organization of the educational process, combining traditional and innovative forms of learning. In the context of blended learning, the use of didactic technologies that contribute to the development of students' skills in critical thinking, analysis of legal phenomena and effectively apply the acquired knowledge in professional activities.

The article analyzes the role of information and communication technologies in the training of future lawyers in blended learning and substantiates the feasibility of introducing ICT into educational processes for the training of competitive legal professionals.

It has been established that the blended learning format makes it possible to create optimal conditions (didactic, organizational-methodical, psychological-pedagogical) for improving the information and resource provision of educational institutions for students to master the content of educational and professional programs,

stimulates teachers to expand the range of teaching tools through digital ones, designing original pedagogical technologies that can be successfully applied in the educational process and achieve the learning outcomes defined by the programs.

It has been found that ICT in blended learning creates broad opportunities for high-quality training of future lawyers. They contribute to the combination of academic knowledge with practical skills, which is a key condition for effective legal education, contribute to increasing the efficiency of the educational process, provide access to relevant legal information, form practical skills in working with electronic resources and documents. The use of ICT allows students not only to better assimilate the material, but also to develop professional competencies necessary for working in a modern legal environment.

Blended learning combined with ICT provides training for competitive legal professionals capable of operating in complex social and legal challenges.

Prospects for further scientific development of the above problem are seen in substantiating the pedagogical conditions for professional training of future lawyers in the context of blended learning.

Key words: *information and communication technologies, professional training, future lawyers, blended learning.*